

The Model Seder in History and Tradition
Rabbi Evan Hoffman
11th Annual Pre-Pesach History Lecture at YIW

David Ben-Gurion, Testimony before the Peel Commission (1936)

300 years ago, there came to the New World a boat, and its name was the Mayflower. The Mayflower's landing on Plymouth Rock was one of the great historical events in the history of England and in the history of America. But I would like to ask any Englishman sitting here on the commission, what day did the Mayflower leave port? What date was it? I'd like to ask the Americans: do they know what date the Mayflower left port in England? How many people were on the boat? Who were their leaders? What kind of food did they eat on the boat?

"More than 3300 years ago, long before the Mayflower, our people left Egypt, and every Jew in the world, wherever he is, knows what day they left. And he knows what food they ate. And we still eat that food every anniversary. And we know who our leader was. And we sit down and tell the story to our children and grandchildren in order to guarantee that it will never be forgotten. And we say our two slogans: 'Now we may be enslaved, but next year, we'll be a free people.'

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר פסח

יכול מראש חדש, ת"ל ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, ת"ל בעבור זה, לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרורים מונחים לפניך

שמות פרק יג פסוק ח

והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יקוק לי בצאתי ממצרים

מכילתא דרבי ישמעאל א - מסכתא דפסחא פרשה יז

והגדת לבנך. שומע אני מראש חדש ת"ל ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום ת"ל בעבור זה בשעה שיש מצה ומרורים מונחים לפניך שולחן

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) שמות פרק יג

והגדת לבנך. יכול מראש חודש, יתחיל האב להגיד לבנו הלכות הפסח, ת"ל ביום ההוא, אי ביום ההוא יכול מבעוד יום, ת"ל בעבור זה, בשעה שמצה ומרורים מונחים לפניך

ספר שבולי הלפט סדר פסח סימן ריח

יכול מראש חודש. כלומר מאחר שאנו מקדימין לדרוש בהל' המועד קודם המועד א"כ בזה יעשה פתח לבנו ותהיה מצות והגדת נוהגת מראש חודש שהרי עומד בראש חדש ומזהיר על הפסח שנאמר החודש הזה לכם ראש חדשים וגו' דבר אל בני ישראל לאמר ויקחו להם איש שה וגו': ת"ל ביום ההוא. כלומר מצות ההגדה נוהגת ביום הנס: אי ביום ההוא יכול מבעוד יום. פי' משעת שחיטת הפסח שהרי כתיב בו מועד צאתך ממצרים ת"ל בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שמצה ומרורים מונחים לפניך הא למדת שמצות ההגדה בשעת אכילתו של פסח ולא בשעת אזהרתו ולא בשעת לקיחתו ולא בשעת שחיטתו. ובזמן שבית המקדש קיים היה אומר בשעה שפסח ומצה ומרורים מונחים לפניך ולשון זה משמע שמראה לו באצבע על השולחן מצה זו מרור זה

תוספתא מסכת מגילה (ליברמן) פרק ג הלכה ה

שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום רבן שמעון בן גמליאל אומ' שתי שבתות

שולחן ערוך אורח חיים סימן תכט סעיף א

שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלשים יום

שמות פרק יב פסוק ב

החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה

שמות פרק יב פסוק ג

דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית

שמות פרק יב פסוק ו

והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים

שמות פרק יב פסוק ח

ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו

במדבר פרק ט פסוק י

דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתכם ועשה פסח ליקוק

במדבר פרק ט פסוק יא

בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים יאכלהו

משנה מסכת פסחים פרק ט משנה ב

איזו היא דרך רחוקה מן המודיעים ולחוף וכמדתה לכל רוח דברי ר' עקיבא ר' אליעזר אומר מאיסקופת העזרה ולחוף אמר ר' יוסי לפיכך נקוד על ה' לומר לא מפני שרחוקה ודאי אלא מאיסקופת העזרה ולחוף

דברי הימים ב פרק ל פסוק א

וישלח יחזקיהו על כל ישראל ויהודה וגם אגרות כתב על אפרים ומנשה לבוא לבית יקוק בירושלם לעשות פסח ליקוק אלהי ישראל

דברי הימים ב פרק ל פסוק ב

ויועץ המלך ושריו וכל הקהל בירושלם לעשות הפסח בחדש השני

דברי הימים ב פרק ל פסוק יג

ויאספו ירושלם עם רב לעשות את חג המצות בחדש השני קהל לרב מאד

דברי הימים ב פרק ל פסוק יח

כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבלון לא הטהרו כי אכלו את הפסח בלא ככתוב כי התפלל יחזקיהו עליהם לאמר יקוק הטוב יכפר בעד

ספר המנהגים (טירנא) חודש ניסן

ובמנחה שלו אומרים עבדים היינו וכו', עד עונותינו

שולחן ערוך אורח חיים סימן תל

שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול, מפני הנס שנעשה בו. הגה: והמנהג לומר במנחה ההגדה, מתחלת עבדים היינו עד לכפר על כל עונותינו

ביאור הגר"א אורח חיים סימן תל

והמנהג. שמאז התחיל הגאולה ע"י לקיחתו אבל הוא דבר שאינו דהא מפורש במכילתא סוף פ' בא שומע אני מר"ח ת"ל ביום ההוא אי ביום ההוא יכול מבעוד יום ת"ל בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך

משנה ברורה סימן תל ס"ק ב

במנחה ההגדה - לפי שהיתה בו התחלת הגאולה והניסים ואפילו אם חל שבת הגדול בע"פ ואז דורשין בשבת הקודם

משנה מסכת מגילה פרק א משנה א

מגילה נקראת באחד עשר בשנים עשר בשלשה עשר בארבעה עשר בחמשה עשר לא פחות ולא יותר כרכין המוקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בחמשה עשר כפרים ועיירות גדולות קורין בארבעה עשר אלא שהכפרים מקדימין ליום הכניסה

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יד הלכה טו

אמר ר' לוי מגילת אסתר צריך לקרותה בלילה ולשנותה ביום, שנאמר למען יזמרך כבוד ולא ידום, ולא ידום ביום. לפיכך נהגו לקרותה במוצאי שבתות שתיים; ר' מאיר כי החליף בכנישתא, שמע קליהון דסדראי, אמר לון עד מתי אתם עושים את התורה קריות קריות, אמרו לו משום למען יזמרך כבוד, ושבקון

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יד הלכה טז

ונהגו העם לאומרה במוצאי שבתות של אדר, עד שיעברו חמשה עשר ימים באדר; ומיקרי היכי קרו, בשבת ראשונה של אדר קורין העם ביחד, עד בלילה ההוא, ובמוצאי שבת שנייה קורין מן בלילה ההוא, עד ודובר שלום לכל זרעו

שולחן ערוך אורח חיים סימן תקפא סעיף א

הגה: ומנהג בני אשכנז אינו כן, אלא מראש חדש ואילך מתחילין לתקוע אחר התפלה שחרית

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד ב

תנו רבנן: מצות וידוי ערב יום הכפורים עם חשכה. אבל אמרו חכמים: יתודה קודם שיאכל וישתה, שמא תטרף דעתו בסעודה. ואף על פי שהתודה קודם שאכל ושתה - מתודה לאחר שיאכל וישתה, שמא אירע דבר קלקלה בסעודה

משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים סימן תעא סעיף ב

ויש נוהגים שלא לאכול מצה מראש חודש

שולחן ערוך אורח חיים סימן תעב סעיף א

יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום, כדי לאכול מיד כשתחשך; ואף אם הוא בבית המדרש, יקום מפני שמצוה למהר ולאכול בשביל התינוקות שלא ישנו, אבל לא יאמר קידוש עד שתחשך

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף סח עמוד ב

בא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף ה עמוד ב

תשעה באב שחל להיות בשבת הוה, ודחינוהו לאחר השבת, ואמר רבי: הואיל ונדחה - ידחה, ולא הודו חכמים

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד א

תפלה במקום קרבן היא, וכיון דעבר יומו בטל קרבנו